

MINDRE BIDRAG

Bog- og bibliotekshistoriske notitser

Mens mange udenlandske bogsamlere i det 17. århundrede som bekendt lukrede af krigslykken og bl.a. ved bytte fra Danmark supplerede deres samlinger med erhvervelser fra nogle af landets fineste privatbiblioteker, er det beskedent hvad dansk bibliotekshistorie kan opvise af akquisitioner ad denne vej. Henrik Rantzaus rige renaissancebibliotek på Breitenburg blev bortført af Wallenstein under Trediveårskrigen, og Jørgen Seefelds store bog- og håndskriftsamling blev sammen med en række andre danske privatbiblioteker med rødder i det 16. århundredes bogsamlinger svensk ejendom under svenskekrigene 1656-60. Hermed kan blot sidestilles nogle få senere danske erobringer: indlemmelsen af Gottorper-biblioteket i Det kgl. Bibliotek ved midten af det 18. århundrede og en mindre betydelig erhvervelse som beslaglæggelsen under Store nordiske krig af det Coyetske bibliotek på Lyngbygård (nu Trolle-Ljungby), hvoraf håndskrifterne tilfaldt Kgl. Bibl. og bøgerne blev udbudt til salg i København.

Kun spredte bog- og manuskriptoptegnelser vidner iøvrigt om hvad der blev hjemført som litterært dansk krigsbytte, den mest malende vel nok en optegnelse om en sådan erobring gjort af søofficeren og ishavsfareren Jens Munk. Fra det 16. århundrede kan vidnesbyrdene formentlig tælles på to hænder. Fra Ditmarskerkrigen 1559 eet – en håndskreven ditmarsisk landret, som kansler *Johan Friis* bemægtigede sig ved erobringen af Meldorp (nu Arnamagnæanske Samling nr. 2 4°) – og fra Den nordiske syvårskrig (1563-70) nok nogle, men næppe mange flere end der her kan anføres. Ifølge en samtidig beretning gik Daniel Rantzau og hans officerer på felttoget op i Sverige glip af et herligt bibliotek i biskopsgården i Linköping – „it saa herligt liberi, att [det et] vnder vaar“ – da det mod Rantzaus vilje ved et uheld blev antændt af nogle kugler og nedbrændte. Derimod kom man åbenbart i besiddelse af et par bøger ved erobringen af fæstningen Elvsborg (ved Götaelven) sept. 1563, for i en senere akt-

fortegnelse til brug ved fredsforhandlinger med Sverige anføres en „Schwedische Oration auss dem Latein transferirt so auf Ellsburg gefunden wordenn“. Utvivlsomt sigtes der til den tale, Johannes Magnus i sit storværk om goternes historie (Rom 1554) havde ladet svenskeren Hemming Gadh holde, fuld af skældsord mod danskerne, og som man fra svensk side havde ladet oversætte som et led i propagandaen mod Danmark (Additamenta 127 I 2°, sidste læg punkt kk). Ved samme lejlighed beslaglagde man en inkunabel, der nu findes i Kgl. Bibl., en udgave af Valerius Maximus' *Facta et dicta memorabilia*, Venezia 1487. Den tilfaldt kongens gode ven, adelsmanden og rigsråden *Holger Rosenkrantz* (Inkunabel 4063).

Og så *Jens Munk*. I sin tid som Christian IV.s søofficer deltog han 1615 i en flådeekspedition, der ledet af Jørgen Daa men ikke mindst ved Jens Munks indsats fangede Juan Mendoza. Det var en berygtet spansk sørøver som længe havde huseret ved Nordnorges kyster. Den samtidige bøsseskytte Jon Olafsson giver en livfuld skildring af opbringelsen og fortæller om byttet, at det omfattede 8 kister fulde af sølvmonter og een fuld af guldmønter, så tung at der måtte 10 mand til at bære den. Heraf fik Jens Munk som skibsofficer givetvis sin del, men søroveren havde også med sig en trykt vejledning i navigering, Rodrigo Camerano, *Compendio del Arte de Navegar*, Sevilla 1588, og den fik Jens Munk til ejendom på stedet. I Kgl. Bibl.s eksemplar (kat. 53-33) har han egenhændigt skrevet om begivenheden:

„Denne Bog Eier Jenss Munk vdj sin tid och haffuer ieg den bekomet vnder Kandeness i Kapten Mendoses skieb den tid wie bleff hanom Megtig den 26. Junj Anno 1615“.

Munk kunne spansk – medbragte han den mon på sit berømte ishavstogt?

(Det udenlandske krigsbytte, især: O. Walde: *Storhetstidens litterära krigsbyten*, I-II, Upps. 1916-20. – Gottorper-biblioteket m.v.: E. C. Werlauff: *Historiske Efterretninger om det store kongelige Bibliothek*, 1844, s. 107f, 158f. – Citatet fra skildringen af Daniel Rantzaus felttog: *Monumenta historiae Danicæ* udg. af Holger Rørdam, II, 1875, s. 388. – Jon Olafsson: *Islænderen Jon Olafssons Oplevelser som Bøsseskytte under Christian IV* (Memoirer og Breve udg. af Julius Clausen og P. Fr. Rist, I), 1905, optr. 1966, s. 120-26).

Harald Ilsoe

Genfundet Blicher-manuskript

Et Blicher-manuskript er ikke noget, man finder hver dag, og man bør derfor være glad, når et sådant endelig kommer for dagen, hvad enten det er utrykt eller allerede trykt. Som bekendt er det et fåtal af Blichers manuskripter og breve, der er bevarede – eller i det mindste bevarede for så vidt som man har kendskab til dem. Dette forhold bygger på, at en af Blichers sønner, Peder Daniel Blicher, der i 1863 i en alder af 52 år blev afskediget som præst i Vinding og Vind p.g.a. drikfældighed, en dag, da han var i beruset tilstand, gik rundt med en pakke med avispapir om, som han prøvede at sælge. Ingen ville dog have noget med ham at gøre, fordi han var beruset, men senere fandt man ud af, at denne skæbnesvangre pakke havde indeholdt en uvurderlig skat, nemlig nogle af Blichers egenhændige breve, manuskripter etc. – hvor mange vides ikke. Siden den dag, da sønnen prøvede at sælge Blichers breve og manuskripter, har man ikke set noget til disse, og det er derfor kun enkelte af manuskripterne, vi har kendskab til.

Under mine studier på Det kongelige Bibliotek er det imidlertid lykkedes mig at finde en del af et Blicher-manuskript, der nok er trykt, men selve manuskriptet har man ikke haft kendskab til. Måske er det fra den samling, sønnen prøvede at sælge. Vi ved det ikke.

Manuskriptet findes i den Krohnske Autografsamling (Ny kgl. Saml. 1557 2°-14). Det drejer sig om manuskriptet til en del af „*Improviseret Aftenunderholding*“ fra „*Min Vinterbestilling*“, som Blicher udgav i 1844-45. Den fundne manuskriptdel består af et enkelt ark papir, kun beskrevet på den ene side. I nederste venstre hjørne står at læse: *St. St. Blicher*, skrevet med en anden hånd og andet blæk end selve digtene. Sandsynligvis er påskriften skrevet af Pietro Krohn, i hvis autografsamling manuskriptdelen findes.

På papiret har Blicher skrevet digtene „*Ginning*“, „*Guldsmed*“, „*Bie*“, „*Oldenborre*“ samt „*Myg*“, som er indeholdt i „*Improviseret Aftenunderholding*“. Først troede jeg fejlagtigt, at digtene var utrykte, idet det ikke var umiddelbart gennemskueligt, at det var en del af en større helhed. Det blev mig senere meddelt, hvorledes sagen hang sammen. Jeg undersøgte den del af manuskriptet, man har kendskab til, og så, at det fundne manuskript supplerer den allerede kendte del af manuskriptet. Hidtil har man haft kendskab til manuskriptets side 1 og 2, og hermed er altså side 3 fundet. Dette kan siges så sikkert, fordi der øverst på det fundne manuskript står et 3-tal for side 3. I Det danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave af Blicher oplyses, at „til det meste af Digte og Fremsigelser [og

herunder „Improviseret Aftenunderholding“] findes Blichers Trykmanuskript“. Da det er ganske tydeligt, at det genfundne manuskript hører til denne allerede kendte del af manuskriptet (i Abrahamske Autografsamling 14²¹¹⁻²²⁸ 4°), har vi lov til at formode, at det drejer sig om en del af omtalte trykmanuskript. Men det nye manuskriptark efterlader et par gåder.

Jeg foretog en sammenstilling af manuskriptet og den trykte novelle (bd. XXX, pp. 77-82) og opdagede, at der endnu mangler den sidste del af manuskriptet, nemlig fra og med strofen „*Edderkop*“ og novellen ud. Mens side 2 er skrevet på bagsiden af side 1, så at begge sider af papiret her er udnyttet, har Blicher kun skrevet på den ene side af det næste ark papir han har brugt. Hvorfor har han ikke, som med side 1 og 2, skrevet side 3 og 4 på samme ark papir? Det ville vel være mest nærliggende. Når han imidlertid ikke har gjort det, hvad er der da blevet af sidste del af manuskriptet, side 4 og eventuelt side 5?

Man må håbe, at en eller anden vil være heldig nok til at finde den resterende del af trykmanuskriptet. Vi formoder, at Blichers søn i sin tid tog den sidste halvdel af Blichers eget trykmanuskript og prøvede at sælge det, mens han åbenbart i skyndingen lod første halvdel ligge. Den borttagne del, der blev spredt for alle vide vinde, er nu ved at kunne bringes i fuldstændig stand igen.

Henrik Denman